

Romanien ja liikkuvan väestön perusoikeuksien tilanne Euroopan unionissa

Keitä ovat romanit ja keitä kuuluu liikkuvaan väestöön?

Käsitettä ”romani” käytetään yläkäsitteenä väestöryhmistä, joilla on enemmän tai vähemmän samanlaisia kulttuurisia ominaispiirteitä. Näitä ovat romanit, sintit, liikkuva väestö, ashkalit ja kalét. Näille ryhmille on yhteistä myös pitkäaikainen kuuluminen marginaaliin eurooppalaisissa yhteiskunnissa.

Virallisia tietoja etnisistä ryhmistä ei kerätä yhdenmukaisesti kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Arvioiden mukaan EU:ssa on tällä hetkellä 10–12 miljoonaa romania, joten **romanit ovat suurin etninen vähemmistö EU:ssa.**

Useimmat Euroopan unionissa asuvat romanit ovat jonkin EU:n jäsenvaltion kansalaisia ja siten unionin kansalaisia, joilla on samat oikeudet ja velvoitteet kuin muillakin EU:n kansalaisilla.

Perusoikeusviraston romanien tilannetta koskeva työ

Perusoikeusviraston (FRA) tehtävänä on neuvoo näyttöön perustuen perusoikeuskysymyksissä Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä sekä EU:n jäsenvaltioita EU:n lainsäädännön täytäntöönpanossa.

FRA on todennut toistuvasti, että romanit ovat syrjinnälle ja ihmisoikeusloukkauksille **kaikkein altein etninen vähemmistö** EU:ssa.

FRA tutkii romanien koulutus-, terveydenhuolto- ja asuinmahdollisuuksia sekä mahdollisuutta vapaaseen liikkumiseen. Analysoituaan romanien kohtaamia ongelmia, mukaan lukien rasistisen väkivallan tapauksia, FRA yksilöi myönteisiä aloitteita, joissa näitä ongelmia on ratkaistu, ja ehdottaa etenemistapoja.

FRA työskentelee **yhdessä romaniyhteisöjen kanssa** ja antaa niille mahdollisuuden edistää romanien tilanteen pysyvää parantamista EU:ssa. FRA tekee yhteistyötä myös **paikallisviranomaisten** kanssa, joilla on hyvät edellytykset huolehtia siitä, että romanien oikeuksia suojellaan käytännössä. FRA tekee yhteistyötä **EU:n toimielinten, Euroopan neuvoston ja muiden kansainvälisten organisaatioiden** kanssa varmistaakseen, että FRA:n työ ja muiden tahojen työ täydentävät toisiaan.

Lisätietoja on saatavissa FRA:n romaneja käsittelevältä verkkosivustolta osoitteessa www.fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm

Keskeiset romanien kohtaamat perusoikeuksien loukkaukset

- **Syrjintä työhaussa** – merkittävä romanien työttömyyteen vaikuttava tekijä.
- **Syrjintä koulutuksessa** – romanilasten epäedullinen kohtelu, kun he saavat opettajilta vähemmän huomiota.
- **Syrjintä asumisessa** – erilliset asuinalueet ja kodittomuus.
- **Syrjintä terveydenhuollossa** – oikeuden loukkaukset ja väärinkäytökset yhdenvertaisessa pääsyssä terveyspalveluihin.
- **Rasistinen väkivalta ja rasistiset rikokset** – stereotypioinnin ja syrjinnän seurauksia.

Toiseen EU:n jäsenvaltioon muuttaminen

- Romanit **törmäävät ongelmiin raja- ja viisumiviranomaisten kanssa**, kuten korruptoituneiden viranomaisten lahjusvaatimukseen, poistuessaan lähtömaastaan ja/tai palatessaan sinne.
- Romanit ovat selvillä **yleisestä oikeudestaan liikkua vapaasti** mutta **eivät tunne yhtä hyvin** niitä erityisiä – ja usein monimutkaisia – **oikeuksia ja velvollisuuksia**, jotka koskevat EU:n kansalaisten **oleskelua** toisessa jäsenvaltiossa.
- **Työttömydestä, syrjinnästä ja rasismista** aiheutuva **köyhyys** on tärkein syy, joka ”työntää” romaneja pois lähtömaista.
- Romanien **on vaikea löytää työtä** kohdemaan virallisilta työmarkkinoilta stereotypoiden ja syrjinnän vuoksi.
- Romaneilla on **vaikeuksia oleskelunsa rekisteröinnissä** uudessa asuinmaassaan. Tästä syystä heidän voi olla **vaikea päästä** kansallisten terveysjärjestelmien, yhteiskunnan tukeman asumisen, sosiaaliavustusten ja työvoimaa integroivien toimien piiriin.
- Sosiaaliavustusten ulkopuolelle jääminen vaikuttaa **erityisesti** naisiin, lapsiin, iäkkäisiin henkilöihin ja vammaisiin.

Lähteenä käytetty raportti: [Muihin jäsenvaltioihin muuttavien ja niihin asettautuvien Euroopan unionin romanikansalaisten tilanne – marraskuu 2009](#)

Myönteisiä aloitteita

Espanja – Vaikka oleskelun rekisteröiminen on Espanjassa pakollista, Euroopan unionin kansalaisten tarvitsee todistaa vain henkilöllisyytensä ja

kansalaisuutensa. Tämä lähestymistapa edistää tuntuvasti romanien sosiaalista osallisuutta.

Yhdistynyt kuningaskunta – Yhdistyneen kuningaskunnan koulutilastoissa ”romanit” ovat omana etnisenä ryhmänä, mikä on tärkeää romanien koulumenestyksen seurannan ja mahdollisen syrjinnän torjumisen kannalta.

Italia – Asumisratkaisujen avulla muusta asutuksesta erillään olevissa, heikkotasoisissa ”paimentolaisleireissä” asuvia romaniperheitä autetaan muuttamaan valtaväestön keskuudessa oleviin vuokra-asuntoihin. Kaupunkien, läänien ja alueiden institutionaaliset toimijat sekä kansalaisjärjestöt tekevät yhteistyötä romaniyhteisöjen kanssa tällaisten toimien toteuttamiseksi.

Lähteenä käytetty raportti: [Valikoima myönteisiä aloitteita – Euroopan unionin jäsenvaltioihin muuttavien ja niissä oleskelevien EU:n romanikansalaisten tilanne, marraskuu 2009](#)

Asuminen

- Hyvin harvat romanit tietävät, että lainsäädännössä kielletään etnisyyteen perustuva syrjintä asunnon järjestämisessä.
- Vain 11,5 prosenttia syrjintää kokeneista romaneista ilmoittaa syrjinnästä asiaankuuluville organisaatioille.
- Pakkohäätöuhassa elävien romaniperheiden lapsilla on suuria **vaikeuksia koulunkäynnissä**.
- Valtaväestöstä erillään olevilla asuinalueilla asuvat romanilapset käyvät hyvin todennäköisesti **erillistä koulua**.
- Romaneilla, jotka asuvat erillisyyhteisöissä tai joiden asuinolot eivät vastaa yleisiä vaatimuksia, on vain **rajalliset mahdollisuudet käyttää julkisia palveluja ja sosiaalisia verkostoja**.
- Erillisalueilla asuminen vaikeuttaa työn löytämistä ja työhön kulkemista.
- Heikkotasoisilla asuinoloilla on **vakavia terveysvaikutuksia**, erityisesti naisiin ja lapsiin.

Lähteenä käytetty raportti: [Comparative report on the housing conditions of Roma and Travellers in the EU – Oct 2009](#)

Myönteisiä aloitteita:

- Tšekin hallituksen** rahoittamassa *Vesnička soužití* (Rinnakkaiselon kylä) -hankkeessa rakennettiin uusi 54 asuntoa käsittävä asuinalue tulvauhreille, joiden joukossa on sekä romaneja että valtaväestöä ja jotka menettivät kotinsa vuoden 1997 heinäkuun tulvan jälkeen Ostravan kaupungissa.

- Yhtenä ensimmäisistä **Slovakian** kunnista Nálepkovossa suunniteltiin ja toteutettiin romanien kolmivaiheinen asuinhanke, joka käynnistyi vuonna 1994. Hankkeessa rakennettiin 64 uutta asuntoa ja tarjottiin korottomia mikrolainoja asunnon varustetason parantamiseen tai korjaamiseen. Tämä aloite myötävaikutti romanien asuinoloja koskevan erityisen kansallisen politiikan laatimiseen.
- Unkarissa** sijaitsevan Kerecsendin paikallishallinto rakennutti nuorille romaniperheille ”pesäkoteja”. Perheet maksavat vuokraa 21 euroa kuukaudessa ja lisäksi 58 euroa kuukaudessa säästöön, jotta he voivat hankkia uuden kodin 5–6 vuodessa ja tehdä näin tilaa uusille perheille ”pesäkodeissa”.

Lähde: [Case studies on specific housing initiatives for Roma and Travellers – Oct 2009](#)

Rikoksen uhrin

- Joka neljäs [FRA:n hiljattain tekemään kyselyyn](#) vastanneista romaneista ilmoitti keskimäärin neljästä pahoinpitelystä, uhkauksesta tai vakavasta häirinnästä 12 viime kuukauden ajalta, mikä viittaa siihen, että **rasistiset rikokset ovat arkipäivää**.
- Luottamuksen puutteesta lainvalvontaa** ja oikeuslaitosta kohtaan kertoi yli 65 prosenttia kyseen vastanneista romaneista.
- Vain 14 prosenttia romanivastajista pystyi nimeämään organisaation, joka voisi auttaa heitä syrjintätapauksissa.

Lähteenä käytetty raportti: [EU-MIDIS - European Union Minorities Discrimination Survey - Data in Focus Report: Roma – Apr 2009](#)

FRA:n romaneja koskevan työn tulevaisuus

- FRA:n romaneja koskeva työ, jota tehdään yhteistyössä romanien kanssa, noudattaa niitä EU:n painopistealueita, jotka määritettiin Euroopan komission äskettäin antamassa tiedonannossa [Romaniväestön sosiaalisesta ja taloudellisesta integraatiosta Euroopassa, EU:n romanifoorumissa ja Kymmenessä yhteisessä peruserätyksessä romaniväestön osallistamiseksi](#).
- FRA kehittää innovatiivisia ja osallistavia menetelmiä, keskittyä politiikan täytäntöönpanoon ja tehostaa työnsä käytännön vaikutusta lisäämällä vuorovaikutusta romanien, kansallisten ja paikallisten viranomaisten sekä valtaväestön kanssa.

Lisätietoja on saatavissa FRA:n romaneja käsittelevältä verkkosivustolta osoitteessa

www.fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm